

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Кафедра конституційного, адміністративного та господарського права

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **Господарське право** _____
(назва навчальної дисципліни)
напрямок підготовки __ 6.030401 «Правознавство» _____
(шифр і назва напрямку підготовки)
форма навчання _____ денна _____
(Шифр за ОПП __ ПП_10__)

Кіровоград – 2015 рік

програма з навчальної дисципліни «Господарське право» для студентів денної форми навчання за спеціальністю 6.030401 – «Правознавство», 2015.

програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та господарського права
Протокол від « ___ » _____ 2015 року № ___

Схвалено Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету». Протокол від _____ 20__ року № ___

_____ 2015 року Голова _____ Г. Ю. Шаркова

1. Опис навчальної дисципліни

Курс підготовки бакалаврів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів ECTS – 4</p> <p>Змістовних модулів – 2</p> <p>Загальна кількість годин – 234</p> <p>Тижневих годин: аудиторних – 2</p> <p>СРС – 7</p>	<p>Галузь знань – 0304</p> <p>"Право"</p> <p>Напрямок підготовки: 6.030401 –</p> <p>"Правознавство"</p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень: – бакалавр</p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки 2015-2016</p> <p>Семестр – 1,2</p> <p>Лекції : 50 год.</p> <p>Практичні заняття: 46 год.</p> <p>Самостійна робота: 138 год.</p> <p>Вид контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проміжний (тести): - підсумковий: залік, іспит

2. Мета і завдання дисципліни

Суттєві перетворення в українському суспільстві (перехід економіки від планово-розподільчого до ринкового механізму, докорінні зміни у відносинах власності, соціальна орієнтація та законодавче закріплення пріоритету людини) спричинили і певні зміни в науці господарського права. Чисельні нормативні акти, що регулюють господарські (в тому числі підприємницькі відносини), не відзначаються узгодженістю та послідовністю, потребують подальшого вдосконалення. Немає й однастайності щодо змісту та назви навчальної дисципліни, її співвідношення з іншими публічно-правовими і приватноправовими галузями. Запропонована навчальна програма дисципліни **“Господарське право”** відбиває зв'язок і підґрунтя господарського права, а саме оптимальне поєднання в господарських правовідносинах норм цивільного та адміністративного права. Деталізація змісту окремих інститутів господарського права відбувається при вивченні споріднених курсів, таких як: правові основи підприємницької діяльності, банківське право, правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, господарсько-процесуальне право, господарсько-правова документація, юридична служба на підприємстві.

Дисципліна “Господарське право” є нормативною навчальною дисципліною, відноситься до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки, викладається на третьому-четвертому курсах юридичних факультетів вищих навчальних закладів. Матеріал дисципліни вивчається на лекціях, практичних заняттях. Підсумкова форма контролю – екзамен. Окремі теоретичні питання дисципліни “Господарське право” студенти вивчають самостійно. Контроль за самостійною роботою студентів передбачає перевірку індивідуальних домашніх завдань, рефератів, ін.

Мета дисципліни “Господарське право” – вивчити основні положення правового регулювання господарської діяльності.

Завдання дисципліни “Господарське право”:

- охопити весь комплекс правового регулювання господарсько-управлінських відносин в умовах ринкового перетворення економіки України;
- зорієнтувати в господарсько-правових нормативних актах, що діють в Україні після проголошення її незалежною державою, зрозуміти систему сучасного господарського права, її зміст і місце в системі права України;
- використати узагальнення та понятійний апарат, розроблені теорією держави і права, економічною теорією, цивільним правом, і в той же час дати конкретний господарсько-правовий матеріал для таких узагальнень і розвитку загальних положень про правове регулювання економічних (майнових) відносин;
- опанувати певним інструментарієм науки господарського права.

У результаті вивчення дисципліни “Господарське право” **студенти повинні знати:**

- стан основних проблем науки господарського права;
- предмет і метод господарсько-правового регулювання;
- джерела господарського права, господарське законодавство України та його структуру;
- види суб’єктів господарського права та їх правовий статус, перш за все, майнові права суб’єктів господарювання;
- основні напрями, зміст і правові форми державного впливу на господарську діяльність;
- правові основи захисту економічної конкуренції та регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;
- особливості правової регламентації господарських договорів і господарських зобов’язань;
- правові гарантії господарської діяльності в Україні.

У результаті вивчення дисципліни “Господарське право” **студенти повинні вміти:**

- використовувати науковий господарсько-теоретичний досвід української держави в практичній діяльності під час законотворення та застосування господарсько-правових норм;
- аналізувати правові акти та інші документи за допомогою різних наукових методів;
- самостійно робити правильні висновки щодо господарсько-правових питань.

ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Господарське право в системі права. Наука господарського права

Предмет господарського права. Поняття господарської (виробничої та торговельної) діяльності. Розмежування господарської та комерційної (підприємницької) діяльності. Метод господарсько-правового регулювання: поняття, ознаки.

Принципи господарського права: економічної свободи, захисту економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності та заохочення заповзятливості в господарюванні; державного впливу на відносини в народному господарстві виключно на основі застосування економічних засобів і методів; конкуренції та захисту від монополізму; законності.

Галузь господарського права: поняття, ознаки. Класифікація (види), властивості господарсько-правових норм. Співвідношення понять “господарське право”, “комерційне право”, “торгове право”, “підприємницьке право”. Поняття комерційного (господарського) права в зарубіжних країнах. Відмежування господарського права від цивільного, адміністративного, аграрного, земельного (та інших природоресурсових), фінансового права.

Наука господарського права. Концепції господарського права. Двохсекторна теорія П.І. Стучки. Школа єдиного господарського права (Л.Я. Гінцбург, Є.Б. Пашуканіс). Дуалістичний (цивільно-адміністративний) підхід до забезпечення правового регулювання економіки в умовах командно-бюрократичної системи керівництва народним господарством у другій половині 30-х – 50-х роках. Моністична концепція господарського права 60-х – 80-х років (В.В. Лаптев, В.К. Мамутов). Сучасний стан наукових уявлень про правове регулювання господарських відносин.

Система навчального курсу “Господарське право”.

Тема 2. Джерела (форми) господарського права. Господарське законодавство

Поняття джерела права, в тому числі й господарського права. Поняття норми господарського права. Поняття господарського законодавства. Проблема розмежування галузі господарського права і господарського законодавства.

Критерії класифікації та види актів, що містять норми господарського права.

Роль закону в правовому забезпеченні господарського механізму. Основний закон держави – Конституція України. Звичайні (поточні, спеціальні) закони. Декрети Кабінету Міністрів України.

Значення міжнародних економічних договорів, їх співвідношення з нормами національного господарського законодавства України.

Підзаконні нормативні акти – спосіб регулювання господарських відносин при необхідності оперативного розвитку законодавчих рішень. Укази Президента України. Постанови Верховної Ради України. Постанови Кабінету Міністрів України. Накази, інструкції та інші нормативно-правові акти міністерств і відомств України (відомче законодавство). Рішення та розпорядження місцевих органів влади і управління. Статути та інші нормативні документи суб'єктів господарювання (локальне законодавство).

Значення судово-господарської практики, ділових звичок і звичаїв ділового обороту в удосконаленні, тлумаченні та застосуванні господарського законодавства.

Роз'яснення Вищого господарського суду України – спосіб встановлення одноманітного розуміння норм господарського права.

Проблеми вдосконалення господарського законодавства.

Тема 3. Господарські правовідносини

Поняття господарського правовідношення. Історія розвитку інституту господарських правовідносин. Господарське правовідношення – елемент механізму правового регулювання. Зв'язок понять “господарська діяльність” і “господарські правовідносини”. Зміст господарського правовідношення (фактичний, юридичний, вольовий), структура, ознаки (загальні та спеціальні). Об'єкти господарського правовідношення. Підстави виникнення. Класифікація господарських правовідносин по об'єктам господарсько-правового регулювання, суб'єктам, підставам виникнення, зміни та припинення, методам регулювання, сферам свого функціонування тощо. Речеві (абсолютні та абсолютно-відносні) господарські правовідносини. Абсолютні господарські відносини по веденню власної господарської діяльності. Відносні (зобов'язальні) господарські відносини (господарсько-управлінські, виробничо-господарські, внутрішньогосподарські). Немайнові абсолютні господарські правовідносини.

Тема 4. Державне регулювання господарської діяльності в умовах змішаної економіки

Моделі організації економіки. Централізоване директивне планування економіки в умовах загальнодержавної власності на засоби виробництва (модель державного соціалізму). Реформування господарських відносин та організації управління економікою (спроба встановити в 1957 році територіальну систему управління господарством, реформа 1965 року, всебічний економічний експеримент 1987 року). Перехід від командно-адміністративних методів управління народним господарством до ринкової (змішаної) економіки.

Правові засади становлення ринкової економіки в Україні. Підстави та межі державного впливу на господарські відносини. Види державного впливу на господарську діяльність. Вплив загального та особливого господарського порядку. Поширення державного впливу на створення і ліквідацію суб'єктів

господарювання, планування, регулювання господарської діяльності та контроль за нею.

Індикативне планування народного господарства: поняття, принципи, відмінність від директивного планування. Прогнози та народногосподарські планові акти (програми): поняття, види, значення. Правові форми реалізації народногосподарських планових актів (програм): державне замовлення і державний контракт.

Регулювання господарської діяльності: поняття, види. Поняття актів державного (нормативного і конкретного) регулювання господарської діяльності. Види актів державного конкретного регулювання, що стимулюють розвиток виробництва та господарського обігу (пільги, ліміти, квоти, ліцензії, дотації, субсидії, субвенції та ін.).

Контроль за господарською діяльністю: поняття, види. Поняття акту контролю, їх види (інформація, бухгалтерська і статистична звітність, акти екологічної експертизи, сертифікати і знаки відповідності та ін.). Державні органи, що мають контрольні функції окремих сторін діяльності суб'єктів господарювання, їх компетенція. Комерційна таємниця.

Правове регулювання впливу місцевих органів влади й управління на господарську діяльність.

Ціна як економічна і правова категорія: поняття, значення. Теорія трудової вартості (В. Петті, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс). Теорія витрат виробництва (Ф. Кене). Теорія трьох факторів виробництва (Ж.-Б. Сей, Ф. Бастіа). Теорії граничної корисності та попиту і пропозиції. Неокласична теорія А. Маршала та сучасні теорії ціноутворення. Функції ціни. Політика ціноутворення. Види цін та порядок їх встановлення. Державне регулювання цін. Правове регулювання контролю за дотриманням дисципліни цін і відповідальність за її порушення.

Оподаткування: поняття, принципи. Теоретичні основи оподаткування (Монтеск'є, Ф. Кене, А. Сміт). Правова регламентація оподаткування в незалежній Україні. Принципи, об'єкти і суб'єкти оподаткування. Нагальна потреба коригування податкової політики і вдосконалення податкового законодавства.

Правовий режим підприємницької діяльності. Форми державної підтримки та стимулювання підприємництва.

Тема 5. Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів

Правові гарантії господарської діяльності (загальні гарантії, гарантії майнових прав). Способи захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання. Речево-правові та зобов'язально-правові способи захисту права власності.

Поняття господарських спорів. Досудовий (претензійний) порядок врегулювання господарських спорів. Зміст та форма претензії. Строки розгляду претензії (загальні, спеціальні). Зміст та форма відповіді на претензію. Урегулювання розбіжностей при укладенні договору. Вимоги, на які не поширюється порядок досудового (претензійного) врегулювання господарських спорів.

Право суб'єктів господарювання на звернення до господарського суду за захистом своїх прав та інтересів. Справи, підвідомчі господарському суду. Порядок розгляду спорів. Зміст та форма позову. Права та обов'язки сторін у господарському процесі. Перегляд рішень у апеляційному та касаційному порядкух. Перегляд судових рішень Вищого господарського суду України Верховним Судом України. Перегляд рішень господарського суду за нововиявленими обставинами. Порядок виконання господарських судових актів. Захист прав та інтересів суб'єктів господарської діяльності третейськими судами. Розгляд господарських спорів Міжнародним комерційним арбітражем – Міжнародним комерційним арбітражним судом і Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України, арбітражними комісіями бірж (біржовим арбітражем).

Тема 6. Правові основи захисту економічної конкуренції

Ключова роль конкуренції для функціонування ринкової економіки. Поняття, види і форми конкуренції. Теоретичні основи конкуренції (А. Сміт, К. Маркс, Ф. Енгельс, П. Сраффа, Дж. Робінсон, Г. фон Штаккельберг, Е. Чемберлін, П. Самуельсон). Так зване “конкурентне право” зарубіжних країн. Конкурентне законодавство України, проблеми його вдосконалення. Правові засоби розвитку змагання, конкуренції суб'єктів господарської діяльності. Поняття монополізму. Антимонопольне законодавство України, його зміст та мета. Поняття монопольного становища суб'єкта господарювання. Обмежений правовий режим господарської діяльності монополістичного утворення згідно з Законом України “Про захист економічної конкуренції” від 11 січня 2001 року. Зловживання монопольним становищем. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування та органів адміністративно-господарського управління та контролю. Обмежувальна та дискримінаційна діяльність суб'єктів господарювання, об'єднань. Поняття економічної концентрації (концентрації суб'єктів господарювання). Випадки та умови, за яких суб'єкти господарювання зобов'язані отримати попередню згоду антимонопольних органів на концентрацію. Правове регулювання природних монополій (Закон України “Про природні монополії” від 20 квітня 2000 року). Правове становище Антимонопольного комітету України, його завдання, функції, система органів. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, майнові й оперативно-господарські санкції. Порядок розгляду справ про порушення законодавства України про захист економічної конкуренції.

Тема 7. Суб'єкти господарського права

Поняття й ознаки суб'єкта господарського права. Господарська правосуб'єктність і господарська компетенція. Права та обов'язки суб'єктів господарського права (засновницькі, управлінські, майнові, немайнові).

Класифікація суб'єктів по формі власності, характеру компетенції, правовій основі статусу, організаційно-правовій формі тощо.

Господарські організації: комерційні (підприємницькі) і некомерційні (непідприємницькі). Сутність підприємства. Види підприємств залежно від форм власності, обсягу господарського обороту, організаційно-правової форми, таке інше. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Способи створення господарських організацій: установчо-розпорядчий (розпорядчий), договірно-установчий (договірний), дозвільно-установчий (дозвільний), нормативно-явочний. Державна реєстрація. Ліцензування окремих видів господарської діяльності. Підстави, способи (порядок) припинення діяльності підприємств. Форми припинення діяльності господарських організацій: реорганізація (злиття, приєднання, поділ, виділення, перетворення) і ліквідація. Загальний порядок і термін проведення ліквідації.

Особливості правового положення окремих видів підприємств. Приватні підприємства. Підприємства колективної власності. Господарські товариства: акціонерне, з обмеженою відповідальністю, з додатковою відповідальністю, повне, командитне. Комунальні унітарні підприємства. Державні унітарні, в тому числі казенні, підприємства. Підприємства з іноземними інвестиціями.

Структурні підрозділи господарських організацій. Філіали, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи.

Фізичні особи – підприємці. Правове положення підприємців. Організаційні форми підприємницької діяльності.

Об'єднання підприємств (галузеві, міжгалузеві, регіональні та міжрегіональні): господарські асоціації, концерни, корпорації, консорціуми та інші об'єднання (холдингові компанії, промислово-фінансові групи).

Суб'єкти господарювання з особливим статусом (банківські установи, біржі, страхові організації, некомерційні організації): нормативна основа, правовий статус.

Органи державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють управління економікою (органи управління).

Держава Україна, Автономна Республіка Крим, адміністративно-територіальні одиниці як суб'єкти господарського права: матеріальна база, компетенція, сфера діяльності.

Тема 8. Правовий режим майна суб'єктів господарювання

Поняття та структура правового режиму майна. Право власності як майнова основа господарювання. Поняття власності в юридичному та економічному розумінні. Форми власності в Україні. Державна і комунальна власність: суб'єкти, об'єкти, зміст. Управління державним і комунальним майном. Право господарського відання і право оперативного управління: поняття, сфера застосування, відмінність від права власності. Порядок передачі об'єктів права державної власності в комунальну власність і об'єктів права комунальної власності в державну. Колективна власність: суб'єкти, об'єкти, зміст. Приватна власність: суб'єкти, об'єкти, зміст.

Правовий режим цінних паперів у господарській діяльності. Поняття та види цінних паперів. Умови і порядок випуску та обігу цінних паперів: особливості здійснення діяльності на ринку цінних паперів, відповідальність за правопорушення. Державне регулювання ринку цінних паперів.

Склад майна суб'єктів господарської діяльності. Поняття статутного фонду. Основні фонди і обігові кошти. Спеціальні фонди (накопичення, споживання). Поняття статутного і пайового фондів. Джерела формування майна підприємств. Правовий режим прибутку.

Основні положення про облік майна суб'єктів господарювання. Причини виникнення обліку в суспільстві. Основні рахункові теорії (правова розрахункова, мінова рахункова, математична рахункова, або теорія двох рядів рахунків, логічна (або філософська) рахункова). Правова основа організації й ведення бухгалтерського обліку в Україні. Облік основних засобів виробництва та їх джерел. Облік процесів виробництва та їх результатів.

Тема 9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом

Поняття банкрутства. Розвиток правової регламентації відносин, що виникають при банкрутстві. Законодавство про банкрутство в зарубіжних країнах. Роль держави (відповідного державного органу) у сфері, пов'язаній з банкрутством. Проведення в справах про банкрутство відповідно до Господарського процесуального кодексу України та Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30 червня 1999 року. Підстави для застосування банкрутства. Суб'єкти банкрутства. Санація. Ліквідаційна процедура. Наслідки визнання боржника банкрутом. Черговість задоволення претензій кредиторів.

Тема 10. Правова регламентація господарських зобов'язань. Господарські договори

Поняття зобов'язання, його ознаки. Поняття і особливості господарського зобов'язання. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Майново-господарські та організаційно-господарські зобов'язання. Соціально-комунальні та публічні зобов'язання суб'єктів господарювання.

Поняття господарського договору, його особливості та функції. Класифікація господарських договорів (залежно від моменту укладення; розподілу прав і обов'язків; від того, на чию користь обумовлене виконання зобов'язання; підстав укладення; характеру переміщення матеріальних благ; юридичної спрямованості; періодів виконання обов'язків; способу укладання). Договір "за вертикаллю". Внутрішньогосподарський договір. Упереджувальний договір (угода про наміри).

Зміст договірної господарської зобов'язання. Істотні, загальні та випадкові умови господарського договору. Умови дійсності господарського договору (зобов'язання). Загальний порядок укладання господарських договорів. Особливості укладання попередніх, організаційно-господарських договорів, господарських договорів за державним замовленням, на основі вільного волевиявлення, примірних і типових договорів, на біржах, ярмарках та публічних торгах, за рішенням суду. Поняття, принципи і загальні умови виконання господарських зобов'язань. Види (способи) забезпечення виконання господарських зобов'язань: неустойка (штраф, пеня), застава, порука, гарантія. Банківська гарантія. Загальногосподарські (публічні) гарантії виконання зобов'язань. Загальні умови припинення господарських зобов'язань. Розірвання господарських зобов'язань, їх недійсність.

Тема 11. Правове регулювання окремих видів господарської діяльності

Правові форми господарсько-торговельної діяльності. Правове регулювання матеріально-технічного постачання та збуту. Поняття договору поставки, його відмінність від договорів купівлі-продажу, постачання енергетичними та іншими ресурсами, підряду. Сторони договору поставки. Структура договірних зв'язків за поставками продукції та товарів. Поняття кооперованої поставки. Істотні умови договору поставки: асортимент, кількість і якість товарів, строки поставки, ціна, порядок приймання товарів, відповідальність за порушення договору, форма і порядок розрахунків. Загальні правові та економічні принципи формування, розміщення і виконання державних замовлень на поставку продукції згідно з Законом України "Про державне замовлення для задоволення пріоритетних державних потреб" від 22 грудня 1995 року (в редакції від 15 грудня 2005 року). Поняття державного контракту, його суб'єкти, зміст, особливості.

Поняття договору оптової купівлі-продажу, його відмінність від звичайного договору купівлі-продажу. Історія виникнення і розвитку біржової торгівлі. Поняття, основні напрямки діяльності, правовий статус товарної біржі за Законом України "Про товарну біржу" від 10 грудня 1991 року. Поняття біржової операції (угоди), порядок її здійснення. Види біржових операцій (угод, контрактів). Форвардні та ф'ючерсні угоди.

Договір контрактації сільськогосподарської продукції: об'єкт, суб'єкти, істотні умови, особливості укладання та виконання.

Основні положення про оренду засобів виробництва та іншого майна. Поняття договору оренди, його відмінність від договору майнового найму.

Об'єкт, суб'єкти, істотні умови договору оренди за Законом України "Про оренду державного та комунального майна" від 10 квітня 1992 року (в редакції від 14 березня 1995 року). Укладення договору оренди. Припинення орендних відносин. Поняття договору лізингу, його відмінність від договору оренди. Види і форми лізингу. Об'єкт, суб'єкти, істотні умови договору лізингу за Законом України "Про фінансовий лізинг" від 16 грудня 1997 року (в редакції від 11 грудня 2003 року).

Договір постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу: поняття, нормативна основа, характерні ознаки.

Правове регулювання комерційного посередництва (агентських відносин) у сфері господарювання. Агентський договір: поняття, нормативна основа, характерні ознаки.

Правова регламентація діяльності, пов'язаної з наданням виробничих послуг – перевезення вантажів. Поняття договору перевезення вантажів.

Правове регулювання відносин щодо виконання робіт. Поняття і способи капітального будівництва. Договір підряду на капітальне будівництво: поняття, особливості, істотні умови. Структура договірних зв'язків у капітальному будівництві. Загальна характеристика договору підряду на виконання проектних і розвідувальних робіт.

Правове регулювання інноваційної діяльності.

Правова організація кредитно-розрахункових відносин (Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07 грудня 2000 року, Положення про кредитування, затверджене постановою Правління Національного банку України від 28 вересня 1995 року). Характерні ознаки й основні принципи кредитно-розрахункових правовідносин. Поняття, об'єктивна необхідність, роль кредиту. Кредитна система України. Види банків, їх правовий статус. Форми кредиту. Суб'єкти банківського кредитування. Поняття та юридична характеристика кредитного договору. Договір факторингу. Види банківських рахунків, порядок їх відкриття. Переоформлення та закриття рахунків. Загальні принципи організації безготівкових розрахунків, їх форми, стандарти документів і документообігу. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Здійснення розрахунків чеками. Розрахунки акредитивами. Розрахунки векселями. Розрахунки платіжними вимогами без акцепту платників і безспірне стягнення коштів.

Тема 12. Господарсько-правова відповідальність

Поняття господарського правопорушення. Поняття, принципи, функції та підстави (умови) господарської відповідальності. Форми господарської відповідальності: загальні та спеціальні. Види господарської відповідальності (залежно від підстав виникнення, структури зобов'язальних правопорушень і розподілу обсягів відповідальності, вини кредитора). Господарські санкції: відшкодування збитків, штрафні та оперативно-господарські. Адміністративно-господарські санкції. Межі господарсько-правової

відповідальності. Підстави зменшення розміру та звільнення боржника від господарської відповідальності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	усього	лекції	практичні	Сам. работа
Тема 1. Господарське право в системі права. Наука господарського права	12	2	2	8
Тема 2. Джерела (форми) господарського права. Господарське законодавство	14	2	2	10
Тема 3. Господарські правовідносини	20	4	4	12
Тема 4. Державне регулювання господарської діяльності в умовах змішаної економіки	20	4	4	12
Тема 5. Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів	20	4	4	12
Тема 6. Правові основи захисту економічної конкуренції	20	4	4	12
Тема 7. Суб'єкти господарського права	24	6	6	12
Тема 8. Правовий режим майна суб'єктів господарювання	20	4	4	12
Тема 9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	20	4	4	12
Тема 10. Правова регламентація господарських зобов'язань. Господарські договори	22	6	4	12
Тема 11. Правове регулювання окремих видів господарської діяльності	22	6	4	12
Тема 12. Господарсько-правова відповідальність	20	4	4	12

Усього:	234	50	46	138
---------	-----	----	----	-----

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Господарське право в системі права. Наука господарського права	2
2	Тема 2. Джерела (форми) господарського права. Господарське законодавство	2
3	Тема 3. Господарські правовідносини	4
4	Тема 4. Державне регулювання господарської діяльності в умовах змішаної економіки	4
3	Тема 5. Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів	4
5	Тема 6. Правові основи захисту економічної конкуренції	4
6	Тема 7. Суб'єкти господарського права	6
7	Тема 8. Правовий режим майна суб'єктів господарювання	4
8	Тема 9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	4
9	Тема 10. Правова регламентація господарських зобов'язань. Господарські договори	4
10	Тема 11. Правове регулювання окремих видів господарської діяльності	4
11	Тема 12. Господарсько-правова відповідальність	4
12	Всього	46

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Господарське право в системі права. Наука господарського права	8
2	Тема 2. Джерела (форми) господарського права. Господарське законодавство	10
3	Тема 3. Господарські правовідносини	12
4	Тема 4. Державне регулювання господарської діяльності в умовах змішаної економіки	12
5	Тема 5. Захист прав та інтересів господарюючих суб'єктів	12
6	Тема 6. Правові основи захисту економічної конкуренції	12
7	Тема 7. Суб'єкти господарського права	12
8	Тема 8. Правовий режим майна суб'єктів господарювання	12

9	Тема 9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	12
10	Тема 10. Правова регламентація господарських зобов'язань. Господарські договори	12
11	Тема 11. Правове регулювання окремих видів господарської діяльності	12
12	Тема 12. Господарсько-правова відповідальність	12
13	всього	138

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота студента є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів через індивідуально-спрямований розвиток їх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність. Індивідуальні заняття проводяться під керівництвом викладача в позааудиторний час за окремим графіком, складеним кафедрою з урахуванням потреб і можливостей студента. Індивідуальні заняття на молодших курсах спрямовуються здебільшого на поглиблення вивчення студентами окремих навчальних дисциплін, на старших вони мають науково-дослідний характер і передбачають безпосередню участь студента у виконанні наукових досліджень та в інших творчих задумах.

Види індивідуальних занять:

Консультація — один із видів навчальних занять (індивідуальні або групові), які проводяться з метою: отримання студентом відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та для пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру - поточні консультації, семестрові та перед контрольним заходом — екзаменаційні). У процесі консультацій (особливо поточного консультування) допускається діагностичне тестування знань студентів (як правило, машинне) для виявлення ступеня засвоєності окремих теоретичних положень, теорій, закономірностей, рівня сформованості практичних умінь і навичок та перевірки ефективності прийомів і методів навчання, використовуваних під час аудиторних занять.

Індивідуальне завдання - форма організації навчання, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Індивідуальні завдання виконують студенти самостійно під керівництвом викладачів. Як правило, індивідуальні завдання виконуються окремо кожним студентом. У тих випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання можуть залучатися кілька студентів, у тому числі студенти, які навчаються на різних факультетах (відділеннях) і спеціальностях.

Відповідно інноваційним технологіям навчання різноманітністю індивідуальних занять є індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ).

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального чи навчально-дослідницького характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Зміст ІНДЗ. ІНДЗ — це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ(орієнтовна):

- вступ — зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення;
- теоретичне обґрунтування - виклад базових теоретичних положень, законів, принципів тощо, на основі яких виконується завдання;
- методи (при виконанні практичних, розрахункових робіт) — вказуються і коротко характеризуються методи роботи;
- основні результати роботи та їх обговорення - - подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;
- висновки;
- список використаної літератури.

Види ІНДЗ:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом або планом, який студент розробив самостійно;
- реферат з теми (модуля) або вузької проблематики;
- розв'язування та складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних) задач різного рівня з теми (модуля) або курсу;
- розроблення програмного забезпечення дисципліни, презентацій, відеороликів тощо;
- складання тестів з окремої теми (50 питань в одному тесті);
- складання схем, діаграм з окремої теми (не менше 20 схем на одну тему);
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис тощо;

Порядок подання та захист ІНДЗ:

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді скріплених аркушів формату А4 (реферату) з титульною сторінкою стандартного зразка і внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання.

2. ІНДЗ подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни та приймає екзамен або залік, не пізніше ніж за 2 тижні до екзамену (заліку) у роздрукованому та електронному вигляді.

3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (практичному, семінарському, колоквіумі і т.ін.) з курсу на основі попереднього

ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.).

8. Методи навчання

Методи навчання – це система послідовних, взаємопов'язаних дій викладача та студентів, що забезпечує засвоєння змісту дисципліни. Впродовж вивчення дисципліни застосовуються наступні методи навчання:

Лекція – провідна форма навчання у вищому навчальному закладі, систематичний і системний виклад навчального матеріалу, як правило, теоретичного характеру. Закладає основи розуміння і ставлення до навчальної дисципліни. При цьому можуть використовуватись наочні матеріали (відео або аудіо записи, інтерактивні програми тощо).

Практичне заняття – один з видів практичних навчальних занять, що сприяє поглибленому вивченню теми завдяки колективному обговоренню повідомлень, докладів, рефератів, виконаних студентами самостійно або під керівництвом викладача.

Колоквіум – одна з форм навчальних занять, бесіда викладача зі студентами, під час якої обговорюються доповіді.

Практичні роботи – один із видів навчальної діяльності студентів, за цілями та завданнями аналогічний лабораторним заняттям.

Ділова гра – форма відтворення предметного й соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, характерних саме для цього виду практики.

Контрольна робота – одна з форм перевірки та оцінювання засвоєних знань, одержання інформації щодо характеру пізнавальної діяльності, рівнів самостійної активності студентів у навчальному процесі щодо ефективності методів, форм та засобів навчальної діяльності.

Конспектування – короткий письмовий виклад змісту статті, книги, лекції, що включає основні положення та їхнє обґрунтування фактами, прикладами, розвиває логічне мислення, удосконалює культуру мови, закріплює у пам'яті прочитане й почуте.

Тести – стандартизовані завдання, за результатами виконання яких роблять висновки щодо ступеню засвоєння знань, вмінь та навичок студентів.

Самостійна робота студентів – індивідуальна чи колективна навчальна діяльність, здійснювана без безпосереднього керівництва викладача.

Дистанційне навчання – технологія цілеспрямованого і методично організованого керівництва навчально-пізнавальною діяльністю студентів, які проживають далеко від університету (незалежно від рівня освіти, яку вони отримують).

Залік, іспит – одна з традиційних форм перевірки знань студентів.

9. Методи контролю

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування.
Письмовий контроль у вигляді самостійних письмових робіт, поточного тестування.

Форми контролю	Кількість	Терміни контролю
1. Поточний контроль – фронтальне опитування (усна форма та тестування); – участь в дискусії, – виконання письмових робіт (в тому числі: конспектів з підготовки до практичних занять, рефератів, конспект матеріалів до тем винесених на самостійне опрацювання)	23	На практичних заняттях
2. Підсумковий – залік – іспит	1 1	В період зимової заліково-екзаменаційної сесії В період літньої заліково-екзаменаційної сесії

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної роботи	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C	Задовільно	
67-74	D		
60-66	E		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти з навчальної дисципліни «Господарське право»

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест	сума
Змістовний модуль 1						Змістовний модуль 2							
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11	T.12	20	100
6	6	6	6	6	6	10	6	6	6	6	10		

Оцінювання знань, умінь та навичок студентів з окремих видів робіт та в цілому по модуля

Вид роботи	Модуль 1	Модуль 2
1. Виконання та захист практичних завдань (1 завдання - 3 бали)	20	25
2. Колоквіум	25	25
3. Активна робота на лекційних, практичних заняттях та консультаціях	2	3
Всього	47	53
Разом	100	

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Контроль успішності навчальної діяльності студента поєднує контрольні заходи й аналітичну роботу. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою контрольних заходів, передбачених навчальним планом, з обов'язковим зарахуванням підсумкових оцінок за національною шкалою ("відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно"), 100-бальною та ECTS.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90 – 100	Відмінно ("зараховано")	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82– 89	Добре ("зараховано")	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75 – 81		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
67 –74	Задовільно ("зараховано")	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60– 66		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
35–59	Незадовільно („не зараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–34		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

11. ПРИБЛИЗНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Загальна характеристика предмету регулювання господарського права.
2. Методи та форми державного регулювання господарських відносин.
3. Поняття та форми державної господарської діяльності; державне замовлення та фінансування.
4. Сутність та складові поняття легалізації господарської діяльності.
5. Порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання.
6. Порядок державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання
7. Порядок ліцензування та патентування господарської діяльності.
8. Поняття та види підприємств, теорія "персоніфікації підприємств" ("господарчого органу").
9. Установчі документи суб'єктів господарювання, їх види та загальна характеристика.
10. Правовий статус державних, в тому числі казенних підприємств.
11. Поняття, види та історія виникнення господарських товариств їх правове становище.
12. Правовий статус, види та порядок створення акціонерного товариства.
13. Правовий статус товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
14. Правовий статус командитного та повного товариств.
15. Правовий статус господарських об'єднань, холдингів та промислово-фінансових груп.
16. Правовий статус виробничих, в тому числі сільськогосподарських кооперативів.
17. Правовий статус структурних підрозділів вітчизняних та іноземних підприємств.
18. Поняття та види правового режиму майна господарських організацій.
19. Право власності в Україні: поняття, підстави виникнення, форми власності та форми права власності.
20. Право господарського відання та оперативного управління.
21. Право промислової власності в господарських відносинах.
22. Правовий режим інвестицій в Україні, порядок та правові наслідки реєстрації іноземних інвестицій.
23. Поняття, функції та види господарських зобов'язань та договорів. Правове регулювання господарської діяльності з постачання продукції та його договірною забезпечення.
24. Поняття та правові засади роздрібної торгівлі.
25. Особливість поставок для державних потреб та закупівель за державні кошти.
26. Порядок приймання продукції по кількості та якості при виконанні договорів поставки.
27. Правове регулювання господарської діяльності з перевезення вантажів та її договірною забезпечення.

28. Господарсько-правові умови здійснення капітального будівництва.
29. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво.
30. Правове регулювання договору про спільну господарську діяльність.
31. Договір зберігання на товарному складі та його документальне оформлення.
32. Договір енергопостачання.
33. Правове регулювання договору фінансового лізингу.
34. Співвідношення договору господарської оренди та договору загально цивільного найму.
35. Договір концесії.
36. Правове регулювання комерційної концесії.

ПРИБЛИЗНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1. Загальна характеристика предмету регулювання господарського права.
2. Методи та форми державного регулювання господарських відносин.
3. Поняття та форми державної господарської діяльності; державне замовлення та фінансування.
4. Сутність та складові поняття легалізації господарської діяльності.
5. Порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання.
6. Порядок державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання
7. Порядок ліцензування та патентування господарської діяльності.
8. Поняття та види підприємств, теорія "персоніфікації підприємств" ("господарчого органу").
9. Установчі документи суб'єктів господарювання, їх види та загальна характеристика.
10. Правовий статус державних, в тому числі казенних підприємств.
11. Поняття, види та історія виникнення господарських товариств їх правове становище.
12. Правовий статус, види та порядок створення акціонерного товариства.
13. Правовий статус товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
14. Правовий статус командитного та повного товариств.
15. Правовий статус господарських об'єднань, холдингів та промислово-фінансових груп.
16. Правовий статус виробничих, в тому числі сільськогосподарських кооперативів.
17. Правовий статус структурних підрозділів вітчизняних та іноземних підприємств.
18. Поняття та види правового режиму майна господарських організацій.
19. Право власності в Україні: поняття, підстави виникнення, форми власності та форми права власності.
20. Право господарського відання та оперативного управління.

21. Право промислової власності в господарських відносинах.
22. Правовий режим інвестицій в Україні, порядок та правові наслідки реєстрації іноземних інвестицій.
23. Поняття, функції та види господарських зобов'язань та договорів. Правове регулювання господарської діяльності з постачання продукції та його договірною забезпечення.
24. Поняття та правові засади роздрібної торгівлі.
25. Особливість поставок для державних потреб та закупівель за державні кошти.
26. Порядок приймання продукції по кількості та якості при виконанні договорів поставки.
27. Правове регулювання господарської діяльності з перевезення вантажів та її договірною забезпечення.
28. Господарсько-правові умови здійснення капітального будівництва.
29. Правове регулювання договору підряду на капітальне будівництво.
30. Правове регулювання договору про спільну господарську діяльність.
31. Договір зберігання на товарному складі та його документальне оформлення.
32. Договір енергопостачання.
33. Правове регулювання договору фінансового лізингу.
34. Співвідношення договору господарської оренди та договору загально цивільного найму.
35. Договір концесії.
36. Правове регулювання комерційної концесії.
37. Правове регулювання посередницьких, а тому числі агентських відносин в сфері господарювання.
38. Правове регулювання особливих режимів господарювання.
39. Правовий режим інноваційної діяльності.
40. Пільги та гарантії іноземних інвесторів.
41. Господарсько-правові умови здійснення страхової діяльності в Україні.
42. Договір страхування в сфері господарювання: поняття, суттєві умови, порядок виконання.
43. Способи забезпечення виконання господарських зобов'язань.
44. Форма господарських договорів та наслідки її недодержання.
45. Підстави визнання господарських договорів недійсними.
46. Порядок укладання, зміни та припинення господарських договорів.
47. Поняття, значення та функції господарсько-правової відповідальності.
48. Форми господарсько-правової відповідальності.
49. Оперативно-господарські санкції, відмежування від інших способів самозахисту цивільних прав.
50. Штрафні санкції в сфері господарювання.
51. Поняття та склад збитків, що підлягають стягненню за господарські правопорушення.
52. Конфіскація та адміністративно-господарський штраф як форми господарсько-правової відповідальності.

- 53.Адміністративно-господарські санкції організаційного характеру.
- 54.Юридичні та фактичні підстави господарсько-правової відповідальності.
- 55.Поняття, причини та наслідки банкрутства. Підстави порушення справи про банкрутство.
- 56.Поняття і роль приватизації, державна програма приватизації. Правові способи приватизації
- 57.Порядок оренди державного та комунального майна.
- 58.Загальна характеристика антимонопольно-конкурентного законодавства.
- 59.Антиконкурентні узгоджені дії: поняття та прояви.
- 60.Домінуюче (монопольне) становище: поняття та види зловживання ним.
- 61.Недобросовісна конкуренція: поняття та прояви.
- 62.Правове обмеження концентрації суб'єктів господарювання.
- 63.Санкції за порушення законодавства про захист економічної конкуренції та порядок їх застосування.
- 64.Поняття та види цін, порядок їх встановлення.
- 65.Поняття та види банківської (фінансової) діяльності.
- 66.Суб'єкти банківської (фінансової) діяльності. Види та організаційно-правові форми банківських установ
- 67.Правова природа та порядок укладання (припинення) договору на розрахунково-касове обслуговування (договору банківського рахунку).
- 68.Форми готівкових розрахунків та порядок касових операцій.
- 69.Форми безготівкових розрахунків.
- 70.Поняття та ознаки кредиту, відмежування від позики, позички, лізингу.
- 71.Поняття, види та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
- 72.Загальні вимоги щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності, заходи тарифного та нетарифного регулювання.
- 73.Базисні умови зовнішньоекономічних контрактів купівлі-продажу згідно ІНКОТЕРМС: поняття та групи.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Булгакова І.В. Господарське право України: Навчальний посібник. – К.: Прецедент, 2006. – 352 с.
2. Вінник О.М. Господарське право: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.
3. Господарське право України: Підручник / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман, Н.В. Погорецька та ін.; За ред. В.М. Гайворонського та В.П. Жушмана. – Харків: Право, 2005. – 384 с.

4. Крупка Ю.М. Господарське право України: Навчальний посібник для дистанційного навчання / За наук. ред. Н.Р. Малишевої. - К.: Університет "Україна", 2007. – 342 с.

5. Саниахметова Н.А. Предпринимательское (хозяйственное) право Украины: Учебник. – Харьков: Одиссей, 2005. – 800 с.

6. Хозяйственное право: Учебник / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулина и др.; под ред. В.К. Мамутова. – К.: Юринком Интер, 2002. – 912 с.

7. Щербина В.С. Господарське право: Підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 592 с.

Додаткова

1. Белов В.Н. Коммерческое представительство и агентирование (договоры). – М.: Финансы и статистика, 2001. – 256 с.

2. Віхров О.П. Господарське право. Спеціальна частина: Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2006. – 344 с.

3. Господарське право: Навчальний посібник у схемах і таблицях / За заг. ред. М.Л. Шелухіна. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 616 с.

4. Господарське право: Практикум / В.С. Щербина (кер. авт. кол.), Г.В. Пронська, О.М. Вінник та ін.; За заг. ред. В.С. Щербини. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 416 с.

5. Гринюк Р.Ф. Правовой статус коммунальных предприятий в Украине: Монография. – Донецк: Дельта, 2002. – 208 с.

6. Крамаренко В. Біржова діяльність: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2003. – 264 с.

7. Мамутов В.К., Чувпило О.О. Господарче право зарубіжних країн: Підручник. – К.: Ділова Україна, 1996. – 352 с.

8. Мартемьянов В.С. Хозяйственное право: Курс лекций: Учебник: В 2 т. – М.: БЕК, 1994. – Т. 1. – 302 с.; Т. 2. – 388 с.

9. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін.; за заг. ред. В.К. Мамутова. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.

10. Саниахметова Н.О. Конкурентне законодавство у питаннях та відповідях: Посібник. – К., 2002. – 73 с.

11. Теньков С.О. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України: Від 16 січня 2003 р. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 720 с.

12. Транспортное право Украины / Сост. В.В. Сунцов. – Харьков: Фирма "Консум", 1998. – 495 с.

13. Хозяйственное право Украины. Комментарий / Под ред. Н.А. Саниахметовой. – Харьков: ООО "Одиссей", 2004. – 896 с.